

Shinya Tsukamoto

I en benhård og konfrontativ stil fortæller den japanske cyberpunk-instruktør Shinya Tsukamoto voldsomme historier om kropslige transformationer på baggrund af eksistentiel og seksuel fremmedgørelse

Shinya Tsukamoto (f. 1960 i Shibuya-distriktet, Tokyo) er herhjemme mest kendt for *Tetsuo – The Iron Man* (1988), der gjorde ham kendt som en usædvanlig cyberpunk-instruktør. *Tetsuo* har bl.a. været repræsenteret ved Natfilmfestivalen og i Filmhusets forevisninger, men Tsukamoto startede sin karriere allerede i 1986 med den 18 minutter lange 8mm-film *The Phantom of Regular Size*, samme år som han startede den eksperimentelle teatertrup Kaijyu Theater.

Shinya Tsukamotos stil er benhård og konfrontativ, kendetegnet ved hyperkinetisk klipning, usædvanligt kameraarbejde og innovativ brug af bl.a. stop-motion animation. Han er ikke ufortjent blevet sammenlignet med David Lynch (*Eraserhead*), Sam Raimi (*Evil Dead*) og ikke mindst David Cronenberg, hvis voldsomme body horrorfilm (bl.a. *Videodrome*) har været en tydelig inspiration i skabelsen af bl.a. *Tetsuo*, mens også de japanske anime- og manga-traditioner har haft en kraftig indflydelse på Tsukamotos udtryk.

Tetsuo. Det svimlende sort-hvide værk *Tetsuo* fra 1988, inspireret af bl.a. J.G. Ballards *Crash* (som Cronenberg som bekendt "filmatiserede" i 1996) og rost af bl.a. cyberpunkens fader, William Gibson, er et godt eksempel på den afmægtige finde-siècle følelse, der præger Tsukamotos oeuvre. Hovedpersonen er den simple jak-

kesætklædte og navnløse "salary man" (spillet af Tomoro Taguchi), der lever et fremmedgjort liv i den japanske storby – kolde menneskefjendske bygninger, meningsløse arbejdsdage og svimlende, klaustrofobiske ture i Tokyos undergrundsbane hæmmer og undertrykker ham.

Et biluheld, genfortalt i flashback, bringer ham i berøring med en metalfetichist (spillet af Tsukamoto selv), hvilket åbner protagonistens kød og sind for en invasion af subversive elementer og en ny form for frihed. Som følge af denne invasion bliver hans krop ufrivilligt transformeret til metal, og disse transformationer bliver en måde at beskrive oprøret mod det pres og de forventninger, byen og samfundet lægger på hovedpersonen. Samtidig viser de, at en mulig løsning er at bruge byens egne bestanddele (metal og beton) i kampen for uafhængighed. Med Tsukamotos egne ord er filmen dog mere et personligt opgør end en direkte samfundskritik mod de begrænsninger byen pålægger ham: "Min krop, eller måske mere generelt sagt, menneskets natur, kæmper imod dette pres, mod denne snæverhed. Og netop dette afspejles i *Tetsuo* og i mine andre film. Min anledning er derfor langt mindre samfundskritisk end personlig."

En malerisk beskrivelse af opgøret med Japans snævre tankegang og samtidig et udtryk for Tsukamotos store visuelle

Tokyo Fist

begavelse ses bl.a. i en scene, hvor hovedpersonen først hallucinerer om at en erotisk vild kvinde med en mandlig, slangeagtig metalfallos voldtager ham analt (optaget så det giver kraftige associationer til en blanding af kabuki-teater og tysk ekspressionisme). Dette er dog kun indledningen til en scene, hvor hovedpersonen dyrker klamrende, krævende sex med sin kæreste, hvorunder han transformeres. Hun skriger af smerte da hans penis bliver metallisk under kønsakten, først er det et ekstatisk skrig, men da hans penis bliver til en gigantisk boremaskine (og derved mindeværdigt gennemborer et bord), flygter hun. Han transformeres yderligere

mens han jager hende, indtil hun bliver trængt op i et hjørne, hvor hun forsvarer sig med en kniv. Såret falder han om på gulvet, hvor hun knæler over ham og lidenskabeligt slikker blodet af ham, kun seksuelt ophidset af jagten, metallet og blodet. Denne anden del er meget fascinerende og vækker, som mange andre dele af filmen, kraftige associationer til bl.a. David Cronenbergs body-horrorfilm.

Opfølgeren *Tetsuo II: Body Hammer* (1992) til Tsukamotos genredefinierende sort-hvide værk er basalt set bygget over samme handling som sin forgænger og er ikke så meget en efterfølger som en genfortælling. Filmen er dog i denne omgang optaget i farver og er på mange måder en langt mere ligefrem action-film. Historien er mere afrundet og nuanceret, og den giver et større indblik i årsagen til hovedpersonens transformationer. Værket er dog udsat for Tsukamotos nu om muligt endnu voldsommere visuelle stil, hvor kameraet skiftevis kæler næsten homo-erotisk for nøgne overkroppe, som svedigt banker stål, og for metalrør der rustet i vandpytter - alt sammen klippet hyperkinetisk og med et futuristisk soundtrack, som forøger filmens særprægede dystopiske fremtidsfølelse, og som effektivt understøtter portrættet af hovedpersonens nedtur og desperation.

Tokyo Fist. *Tokyo Fist* (1995) er også en film med actionelementer, men den er måske mere præcist et yderst særpræget trekantsdrama. Den voldsomme klipning, som kendetegner *Tetsuo* og *Tetsuo II*, er ikke forsvundet, men er i længere perioder blevet skruet ned til et mere lettilgængeligt tempo, mens kameraindstillingerne og lydsporet stadig bærer præg af Tsukamotos karakteristiske tilgang.

Som både *Tetsuo* og *Tetsuo II* tematiserer *Tokyo Fist* den japanske "salary man's" utilfredsstillende livsforhold, denne gang repræsenteret ved Tsuda Yoshiharu (spillet af Tsukamoto selv), hvis liv forløber forholdsvis stille og umærkeligt sammen med hans smukke kone Hizuru, indtil han en dag møder sin barndomskammerat, bokseren Kojima. Et had/kærlighed forhold opstår mellem disse tre mennesker. Hizuru opdager skjulte sadomasochistiske sider af sin seksualitet, som blandt andet klargøres med en ubehagelig on-screen piercing af hans ene brystvorte. Disse undertrykte sider skræmmer den underkuede Tsuda og fører Hizuru i armene på den mere maskulint potente Kojima. Fortvivlet over sin manglende handleevne over for Kojimas fysiske og Hizurus seksuelle magt træner Tsuda sig op til at blive en effektiv bokser i Kojimas bokseklub (transformationsmotivet går igen som i *Tetsuo*-filmene), men forløsningen udebli-

ver. Filmen bliver i stedet et virkningsfuldt billede på hvor langt et menneske vil gå for at destruere andre og endeligt selv blive destrueret af byen, omend slutningen giver et tvetydigt glimt af håb imellem stålkonstruktionerne.

Tsukamoto er et interessant bekendtskab, fordi han står for et kompromisløst udtryk, hvor han påtager sig rollen ikke blot som instruktør, men også som producer, manuskriptforfatter, klipper, art director og skuespiller. Hans film er, som hans æstetiske valg, tvetydige og til tider svært tilgængelige – men som han selv siger: "Mine film giver under alle omstændigheder tilskueren en mulighed for at lære noget om vold og dens virkning. Det betyder at han kan forstå sandheden om vold som fænomen. Tilskueren, som ser vold på film, begynder at forholde sig til volden og at forstå den smerte den forårsager. Måske ikke fra begyndelsen, men til slut."

Morten Greve

Filmografi

- 1986 The Phantom of Regular Size (kort, også skuespiller)
- 1987 Denchu Kozo no boken/The Adventure Denchu Kozo (også skuespiller)
- 1988 Tetsuo/The Ironman (også skuespiller, klipper, cinematograf, manuskript, producer)
- 1990 Yokai Hanta – Hiruko/Hiruko the Goblin (også skuespiller)
- 1992 Tetsuo II : Body Hammer (også skuespiller, klipper, cinematograf, manuskript, producer)
- 1995 Tokyo-ken/Tokyo Fist (også skuespiller, klipper, cinematograf, manuskript, producer)
- 1998 Bullet Ballet (også skuespiller, klipper, cinematograf, manuskript)
- 1999 Sôseiji/Gemini (også klipper, cinematograf, manuskript)